

SƏS

Qəzet 1991-ci il
yanvarın 11-dən çıxır

№ 68 (3592) 21 aprel 2010-cu il "Əlinca" Azərbaycan Xeyriyyə Cəmiyyətinin orqanı Qiyəməti 40 qəpik

"SƏS" qəzeti mənim üçün
ən əziz qəzətdir

Son illər Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev cənablarının imzaladığı Sərəncamlar Azərbaycan dövlətinin inkişafına, onun sosial-iqtisadi bazasının yüksəlməsinə, regionların sosial-iqtisadi inkişafına, insanların rifah halının yüksəldilməsi istiqamətində səhiyyəyə yeni islahatların həyata keçirilməsinə və s. yönəlmişdir.

Eyni zamanda, bu Sərəncamlar dövlətin təməlinin möhkəmlənməsinə, Azərbaycanın dünyaya inqəzasiya təminlərinin artmasına töhfələrini verir. Prezidentin verdiyi Sərəncamlar sırasında Azərbaycanın milli-mənəvi dəyərlərinin qəşiyində duran və onun inkişafına ömrünü həsr edən ziyalıların yubiley mərasimlərinin keçirilməsi, fəxr ad və mükafatların verilməsi də xüsusi yer tutur. Ötən gün İlham Əliyev cənablarının imzaladığı Sərəncam da məhz milli mədəniyyətimizin inkişafına böyük təkanlar verən, onun bədii keyfiyyətlərini ortaya qoyan, xalqın mütəfəkkir yazıçısı, publisisti Mirzə Fətəli Axundzadənin 200 illik yubiley mərasiminin keçirilməsi ilə əlaqədardır. Sərəncamda deyilir ki, bütün həyatı boyu doğma vətəninin və xalqının tərəqqisi yolunda yorulmadan çalışaraq yeni dövürün iredi sürdüüyü mühüm elmi, mədəni və ictimai-siyasi məsələlərə daim fəal münasibət ifadə

2012-ci ildə milli dramaturgiyamızın banisi M.F.Axundzadənin anadan olmasının 200 illiyi tamam olur

edən və zamanın qabaqcıl ideyalarından bəhrələnməyə çağıran yaradıcılığı ilə Azərbaycan mədəniyyətinin inkişafı tarixində parlaq səhifə açan Mirzə Fətəli Axundzadənin 200 illik yubileyinin təntənəli surətdə keçirilməsi təmin edilsin. Azərbaycan Respublikasının Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi, Azərbaycan Respublikasının Xarici İşlər Nazirliyi, Azərbaycan Respublikasının Təhsil Nazirliyi və Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası ilə birlikdə, Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin təkliflərinə nəzər alınaraq, Mirzə Fətəli Axundzadənin 200 illik yubileyinə həsr olunmuş tədbirlər planını hazırlayıb həyata keçirsin.

Belə bir Sərəncam Azərbaycan xalqının mütəfəkkirlərinə bəslənən məhəbbətlin təzahürüdür. A.F.Axundzadənin yaradıcılıq irsinə müasir dövrdə belə yanaşma bu zəngin edəbi nümunələrin təbliği istiqamətində əhəmiyyətlidir. Çətin, mübarizələrlə dolu olan bir ömür yaşamış Axundzadə XIX əsrin filosofu, müdrik ədəbiyyatına ismini həkk etmişdir. 2012-ci ildə böyük Azərbaycan mütəfəkkiri, milli dramaturgiyamızın banisi, görkəmli ictimai xadim

və maarifçi M.F.Axundzadənin anadan olmasının 200 illiyi tamam olur. Qeyd edim ki, M.F.Axundzadənin təvəllüd tarixi müxtəlif illərdə göstərilərsə də, ən dəqiq məlumatı özünün 1874-cü ildə tərtib etdiyi avtobiografiyada məhz 1812-ci il göstərilir.

M.F.Axundov Azərbaycan yazıçı-dramaturqu, materialist filosofu, ictimai xadim, Azərbaycan dramaturgiyasının banisidir. Onun keçdiyi yol yazıcının bir şəxsiyyət olaraq formalaşmasına təsirini göstərmişdir. Fətəlini ruhani kimi yetişdirmək istəyən Axund Hacı Ələsgər onu Gəncəyə aparır. Gəncə Fətəli burada məntiq və fiqh elmlərini, habelə, dahl Azərbaycan şair və filosofu Mirzə Şəfi Vəzəhdən xəttatlıq sənətini öyrənir. Lakin Mirzə Şəfinin gənc Fətəliyə təsir bununla bitmir, bu görüş Mirzə Fətəlinin həyat və yaradıcılığına, ümumiyyətlə, onun bir mütəfəkkir kimi formalaşmasına ciddi təsir göstərir. Dövürünün müasir elmlərlə maraqlanan Fətəli 1833-cü ildə Şəkidə açılmış rus məktəbinə daxil olur və bir il burada təhsil alır. 1834-cü ildə o, Tbilisiyə gedərək, Qafqaz canişininin baş dəftərxanasında müli işlər məhsində Şərq dilləri müter-

cimi təyin olunur və ömrünün sonuna qədər bu vəzifədə çalışır. 1873-cü ildə ona hərbi rütbə-polkovnik rütbəsi verilir. 1851-ci ildə Rus Coğrafiya Cəmiyyəti Qafqaz şöbəsinə üzv seçilən Axundzadə sonralar Qafqaz Arxeoqrafiya Komissiyasında tədqiqat işlərinə cəlb olunur. Bu kiçik tərcümeyi-hal Axundzadənin fəaliyyətini əks etdirir. Bu illər ərzində qazandığı elmi biliklər və təcrübə sonrakı illərdə sənət və ictimai fəaliyyətində özünü göstərir.

Qeyd edim ki, Axundzadənin adı Azərbaycan teatr sənəti ilə də bağlıdır. Belə ki, yazıcının yaratdığı dram əsərləri tez bir zamanda məşhurlaşdı və teatr səhnəsində bir-birindən maraqlı bir şəkildə oynanırdı. Azərbaycan peşəkar teatrının adı, tarixi məhz Axundzadə ideyaları ilə zəngin və əbədiyaşardır. Axundzadə zamanın güldürücüsü, maarifləndiricisi kimi yaşanılan həqiqətləri bir güzgü olaraq insanlara təqdim edirdi. Axundzadənin dərin məzmunlu komediyalarının məğzində insan taleləri, ictimai həyatda rast olunan əyibcərlilər, məşət hadisələri əsas yer tutur.

Əsərləri müxtəlif ölkələrdə, müxtəlif dillərdə çap

olunsa da, ədibin Azərbaycan dilində komediyalarının çapı 1859-cu ildə Tiflisdə baş tutmuşdur.

"Sərgüzeştli mərdi-xasis", "Hekayəti-molla İbrahimxəlil kimyagər", "Hekayəti Müsyö Jordan həkim-nəbatat", "Dərviş Məstəli şah cadüküni-məşhur", "Sərgüzeştli-vəzir-xani Lənkəran", "Hekayəti-xırsı-quldurbasan" Axundzadənin komediyalarıdır. Bu əsərlərin nəşr olunmasının 50 illiyi münasibətilə hələ 1903-cü ildə "Tifliski listok" qəzetində görkəmli publisist, tənqidçi Hüseyn Minasov yazırdı: "Mirzə Fətəli Axundov Azərbaycan ziyalıların ən parlaq nümayəndələrindən biridir. Həyatının ən qarənliq bir dövründə, o, nadanlıq və qarənliq dünyasına cəsərləle hücum çəkmişdir... Müsəlmanlar bu mübarizə filosofu fəxr etməlidir. Məgər onu unutmaq olarmı?.. Yubiley bayramı mütəlq keçirmək lazımdır, hər necə olur - olsun, keçirmək lazımdır. Bu, müsəlman həyatının hadisələri dirək etmək və qiyətləndirməkdə bizim yetkinliyimizlə nümayiş etdirən bir imfahan olmalıdır".

M.F.Axundzadə sənəti sağlığında iken qiyətləni almısa da, sonralar diqqət mərkəzində olmuş, ədib və

publisistlər tərəfindən tədqiq edilmişdir. Publisist Süleyman bəy Əbdürrəhmanov isə "Nicat" qəzetində belə yazırdı: "Hər millətin arasında elə şəxslər zühur edir ki, istiqbalı-milləti və zərərləti zəmanı fəhm və dərk edib millətə ruhi-nicat göstərir və bu tərqi ilə milləti tərəqqi və təaliyə sövq edir. Millət belə yeganəyi - əsrin əlkari-aliyəsini düşünüb də, onun göstərdiyi yol ilə gedir və şəni-milləti uraldır". Həqiqətən də, o, xalqın zəruri tələblərini vaxtında dərk edən, onun tərəqqisi, maariflənməsi, istiqbalı, nicat yolu uğrunda fəal mübarizə aparan bir ziyalı olmuşdur. Axundzadə hələ iki əsr əvvəl Azərbaycanı, onun tarixini, mədəniyyətini Avropaya təqdim edən ziyalı mövqeyini təsdiqləmişdir. Belə bir ziyalının dövlət səviyyəsində yubiley mərasimini keçirmək Azərbaycan ictimai-mədəni mühitinə olan münasibətin təzahürüdür.

Nəzakət ƏLƏDDİNQIZI